

بررسی علل مدرسه‌گزیزی در دانش‌آموزان و ارائه راهکارهای موثر بر آن

میلاذ شریفی دهسری
کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی
milad.sharifi.d@gmail.com
۰۹۳۳۵۲۵۸۸۳۷

چکیده:

مدرسه‌گزیزی پدیده‌ای است که در اجتماع رخ می‌دهد و عوامل متفاوتی در به وجود آوردن آن نقش دارند که قبل از هر اقدام پیشگیرانه و درمانی شناخت آن عوامل لازم و ضروری است. این مشکل علاوه بر اینکه از نظر اقتصادی و مالی هزینه‌سنگینی را بر جامعه تحمیل می‌کند، مشکلاتی را هم برای خانواده، جامعه و خود دانش‌آموز به بار می‌آورد. این پدیده می‌تواند پیامدهای منفی متعددی برای دانش‌آموزان، خانواده‌ها و جامعه داشته باشد. از جمله این پیامدها می‌توان به افت تحصیلی، آسیب‌های روانی، بزهکاری و حتی ترک تحصیل اشاره کرد. این پژوهش به روش توصیفی - تحلیلی بر آن است تا به بررسی علل مدرسه‌گزیزی در دانش‌آموزان و ارائه راهکارهای موثر بر آن بپردازد.

واژگان کلیدی: مدرسه‌گزیزی، دانش‌آموزان، معلم، خانواده

۱- مقدمه :

آموزش و پرورش در حکم نهادی اجتماعی با پدیده‌ها و نهادهای اجتماعی دیگر مانند خانواده، اقتصاد، مذهب و سیاست همبستگی دارد که برای تبیین عینی، شناخت و شناسایی آن ابعاد ضروری است. علاوه بر اهمیت آموزش و پرورش در سرنوشت آتی جامعه و تعامل آن با سایر نهادهای اجتماعی، خانواده به منزله نهادی پرنفوذ، تربیت غیررسمی دانش آموزان را به عهده دارد. همچنین ویژگیهای فردی دانش آموزان در فرایند یادگیری از طریق تعامل با کارکنان مدرسه و فضای فیزیکی مدرسه و دوستان همواره مورد پژوهش و تحقیق جامعه‌شناسان بوده است تا بتواند مدرسه و خانواده را به مثابه یک مرکز مهم تربیتی و آموزشی برای ایفای نقشهای اجتماعی آماده کنند. از آنجا که ورود به مدرسه یکی از مهیج‌ترین دوران زندگی کودک است، بنابراین نباید او از موجودی فعال، با نشاط و علاقه‌مند به دانستن به موجودی منفعل و آرام برای کسب نمره و تأیید دیگران تبدیل شود. (ملکی، انصاری و مهاجری، ۱۳۹۷)

کودکان سرمایه‌های اجتماعی جامعه در هر کشوری که سلامت روح و جسم آنان تضمین‌کننده توسعه پایدار اجتماعی و اقتصادی خواهد بود. (مور، ۱۳۶۷) از آنجا که خانواده و مدرسه دو بال و دو یار اساسی زندگی اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان هستند و از دیدگاه جامعه‌شناسان، انسانها از زمان تولد درکنش اجتماعی با دیگران، تعاملات اجتماعی و سازگاری اجتماعی (فرهنگ‌پذیری) را می‌آموزند، لذا باید زمینه‌های آگاهی، شناخت و رهنمودهای علمی و منطقی را یاد بگیرند. همچنین نظام آموزشی در شکل‌گیری شخصیت و دادن الگوی صحیح برای تربیت دانش آموزان و پیشرفت تحصیلی آنان و تحقق بخشیدن به اهداف نظام آموزشی تأثیر بسیار دارد. محیط مدرسه، ارتباطات اجتماعی، مدیریت، کادر اجرایی، امتحانات، محتوای درسی، قوانین و مقررات مدرسه و فرهنگ و نگرش والدین نسبت به مدرسه و فرزندانشان میتواند در سرنوشت و توانمندیهای آینده کودکان و توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور مؤثر باشد.

اصطلاح مدرسه‌گریزی پس از اجباری شدن آموزش و پرورش در اواخر قرن نوزدهم میلادی در اروپا رواج یافت. در آن موقع اصطلاح فرار از مدرسه کلیه شکل‌های غیبت بدون اجازه از مدرسه را دربرمی‌گرفت. فرار از مدرسه عکس العمل‌های متفاوتی از سوی اولیاء و مربیان برانگیخته است که اهمیت مطالعه گسترده این موضوع را دو چندان می‌کند. فرار دانش آموز از مدرسه که در واقع به عنوان یک اختلال رفتاری شناخته می‌شود، انتخاب او برای مقابله و خروج از شرایط ناخوشایندی است که راهی برای خوشایندسازی آن نمی‌شناسد. وقتی دانش آموز رفتار فرار را در واکنش به موقعیت خود در مدرسه انتخاب می‌کند، در واقع سعی می‌کند با تغییر وضعیت یا با طرح خواسته‌هایی، از وظایفی که معلمان یا مدیران از آنها خواسته‌اند، بگریزند. رفتارهایی با انگیزه‌ی فرار دانش آموز از مدرسه زمانی اتفاق می‌افتد که دانش آموز در مورد یک فعالیت انجام نشده، مضطرب است و به دنبال راهی برای خروج یا اجتناب از آن می‌گردد. رفتارهایی چون کج خلقی، گریه کردن، شکایت کردن، فرار و پرخاشگری، همگی در بین دانش آموزانی که رفتارهایی با انگیزه‌ی فرار دارند، معمول است. اگر معلمان و مشاورین مدرسه به فهم روش دانش آموز در واکنش به موقعیت‌های مختلف برسند، رفتار او را در موقعیت‌های خاص بهتر درک می‌کنند و متوجه می‌شوند چه نوع مداخله‌ای اثرگذار خواهد بود.

نظری و حیدر دوست فرد (۱۴۰۲) در تحلیل و بررسی راهکارهای عملی برای پیشگیری از مدرسه‌گریزی دانش آموزان نشان دادند پیشگیری از مدرسه‌گریزی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. با اتخاذ راهکارهای مناسب میتوان از بروز این پدیده جلوگیری کرد یا شدت آن را کاهش داد. راهکارهای پیشگیرانه و درمانی میتواند در پیشگیری از مدرسه‌گریزی نقش مؤثری ایفا کنند.

ناصری و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی به بررسی راهکارهای عملی برای پیشگیری از مدرسه‌گریزی دانش آموزان ابتدایی پرداختند. نتایج نشان داد عوامل متعددی در بروز مدرسه‌گریزی نقش دارند. برخی از این عوامل مربوط به خود دانش آموز، برخی مربوط به خانواده و

برخی نیز مربوط به مدرسه هستند. از جمله عوامل مربوط به دانش آموز میتوان به اختلالات روانی، مشکلات یادگیری، مشکلات خانوادگی و مشکلات اقتصادی اشاره کرد. از جمله عوامل مربوط به خانواده میتوان به عدم حمایت عاطفی و آموزشی والدین، مشکلات خانوادگی و عدم نظارت بر فرزندان اشاره کرد. از جمله عوامل مربوط به مدرسه میتوان به عدم جذابیت آموزش، مشکلات آموزشی و تربیتی، فضای نامناسب مدرسه و برخورد نامناسب آموزگاران و آموزگاران مدرسه اشاره کرد.

نتایج تحقیق راستگو و شیرخانی (۱۴۰۲) در بررسی دلایل مدرسه گریزی دانش آموزان پایه اول ابتدایی نشان داد دلایل متعددی می‌تواند در گریز دانش آموزان پایه اول ابتدایی از مدرسه نقش داشته باشد. نگارنده با جمع آوری اطلاعات از منابع متعدد و معتبر این دلایل را به طور کلی به سه دسته عوامل مربوط به دانش آموز، عوامل مربوط به خانواده و عوامل مربوط به مدرسه تقسیم کرده و هر کدام را توسط زیرعنوان‌هایی تشریح نموده است.

اکبرپور و همکاران (۱۴۰۱) در تحقیقی به بررسی عوامل مدرسه گریزی دانش آموزان پرداختند. در این تحقیق تعاریفی از فرار از مدرسه، مدرسه گریزی و غیبت از مدرسه علت فرار از مدرسه و همراه با راهکارهای مناسب ارائه شده که می‌تواند راهنمای خوبی برای معلمان در مدارس و والدین در خصوص تربیت و چگونگی رفتار با فرزندان در محیط خانه باشد.

عصاره و سلمانی (۱۳۹۹) در پژوهش خود به بررسی علل فرار دانش آموزان از مدرسه پرداختند. نتایج مورد نظر عبارت بودند از: افت تحصیلی، فقدان انگیزش، ترس از شکست تحصیلی، برخورد نادرست اولیای مدرسه، معاشرت دانش آموزان با دوستانی که سابقه فرار از مدرسه دارند، نگرش منفی به مدرسه، خصایص شخصیتی دانش آموزان، (مانند اختلال سلوک، اضطراب، افسردگی و تنهایی می باشد) گرایش به فرار از مدرسه در پسران بیش از دختران است. و در بعد خانوادگی روابط معیوب خانوادگی، از هم گسیختگی، پایگاه اجتماعی فرهنگی خانواده، (مانند تحصیلات مادر، شغل پدر و تعداد فرزندان)، عدم رسیدگی والدین به امور تحصیلی فرزندان، گذراندن اوقات فراغت، تغییر مدرسه، سابقه فرار از خانه می باشد.

فتحی (۱۳۸۸) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود به بررسی عوامل موثر بر مدرسه گریزی در دانش آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر سقز پرداخته و نشان داد مدرسه گریزی یک مشکل رفتاری است که علاوه بر اینکه برای فرد، خانواده و مدرسه مشکلات عدیده ای به بار می آورد. یک مسأله و مشکل اجتماعی نیز می باشد که جامعه را نیز تحت تأثیر قرار می دهد و بنابراین در بحث از ضرورت و اهمیت آن باید به پیامدهای فردی، خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی و روانی توجه شود. سهل انگاری والدین، مدرسه، مسئولان از نظر شناخت دقیق و همه جنبه پدیده مدرسه گریزی، علاوه برافت تحصیلی، منجر به اعمال بزهکارانه در سطح جامعه شده و عواقب و تبعات خاص خود را به دنبال خواهد داشت.

سیف و شعاع کاظمی (۱۳۸۲) در بررسی علل و عوامل مدرسه گریزی دانش آموزان دختر دبیرستان های شهر تهران نشان دادند می توان بر اساس متغیرهای پیش بینی کننده، سهم مشکل مدرسه گریزی را به حداقل رساند، زیرا به جز عامل های افت تحصیلی، وضعیت اقتصادی خانواده و تاثیر هم سالان، سایر متغیرها از عوامل موثر و تسهیل کننده پدیده است که با شناسایی آن ها می توان به کنترل درست و هدایت صحیح این نسل پرداخت.

۲- روش شناسی :

پژوهش حاضر با هدف بررسی علل مدرسه‌گزیزی در دانش‌آموزان و ارائه راهکارهای موثر بر آن به شیوه توصیفی و از نوع کتابخانه‌ای انجام شده است و با توجه به روش پژوهش، جامعه آماری پژوهش شامل کلیه اسناد، مدارک و منابع مرتبط با موضوع مورد بررسی از قبیل کتب، مقالات و پایان‌نامه‌ها می‌باشد.

۳- بحث درباره یافته‌ها

مدرسه برای آموختن مهارت‌های تفکر جدید مثل نوشتن، حساب و... روی شناخت بنیادی کودک از دنیای اطرافش تأثیر می‌گذارد، در عین حال دامنه این تأثیر تا رشد جسمانی وی هم کشیده می‌شود. اثر روی رشد جسمانی با آموزش‌های حرکتی، زنگ‌های ورزش و رسیدگی به مسائل بهداشتی خودش را نشان می‌دهد. کودک در محیط آموزش، خود را بین هم سن و سالانش می‌بیند و برای نخستین بار دست به ترسیم تصویری از خود براساس نگرش‌های گروه همسالان می‌زند. این تصویر جدید، از زاویه دید محیطی، در تعارض با تصویر قبلی محیط خانوادگی قرار می‌گیرد. پس مدرسه تکالیف جدیدی را روی دوش کودک که ماهیتی رابطه‌جو دارد می‌گذارد. می‌توان گفت ورود به مدرسه به خاطر همین تکلیف جدید بحران‌زا است. هر چند نمی‌توان تفاوت‌های فرهنگی شدن و اجتماعی شدن افراد را از نظر دور داشت ولی هر کودکی با توجه به تمام ملاحظات متحمل فشار روانی می‌شود.

کیفیت فشار روانی متفاوت تجربه می‌شود. انسان موجودی رابطه‌جو و اهل تجربه کردن است؛ وقتی مدرسه تکالیفی را فراتر از توان دانش‌آموز از وی می‌خواهد نطفه مدرسه‌گزیزی بسته می‌شود. کودک مدرسه‌گزیز را کودکی توصیف می‌کنند که دارای هوش پایین تری است، هوش وی برای سازگاری با درخواست‌های محیط آموزشی کافی نیست. در کوتاهترین تعریف هوش توانایی سازگاری با محیط است. ظرفیت پنهان کودک در برخورد با درخواست‌های محیط جدید آشکار می‌شود.

رشد اخلاقی کودک در دوره مدرسه دارای جایگاه ویژه‌ای است. کودک از یک سو با ارزش‌های اخلاقی محیط آموزشی که توسط مدرسه و معلم تدریس می‌شود و از سوی دیگر با ارزش‌های اخلاقی گروه همسالان دست به گریبان است. اخلاق به طور معمول ادب را ستایش می‌کند ولی گروه همسالان جسارت و بی ادبی را شجاعت می‌دانند. ظرفیت سازش یافتن یا کنار آمدن با موقعیت‌های مختلف و متفاوت لازمه میانجی‌گری این دو نوع خط مشی اخلاقی است. اگر کودکی نتواند بین این دو قطب متضاد صلح و سازش ایجاد کند دچار ناکامی خواهد شد. تلاش کودک در این سن و سال برای انجام کاری جدید و بکار بستن ابتکار از سوی احساس درونی مقصر بودن و گناهکاری تهدید می‌شود. ولی همین کودک از ۶ - ۷ سالگی تا آغاز نوجوانی روابط عمده اجتماعی اش را در محیط آموزشی و گروه همسالان سپری می‌کند. فقدان احساس کارآمد بودن و مثمر‌تر بودن کودک را متزلزل می‌کند و بهره‌وری و کارآمدی فرد را تهدید می‌نماید.

فرار از مدرسه یکی از مشکلات جدی است که والدین و معلمان با آن مواجه هستند. دانش‌آموز فراری همیشه به دنبال مکانی برای دور ماندن می‌گردد و این مکان‌ها در بسیاری از موارد از نظر اجتماعی یا اخلاقی سالم نیستند، بنابراین یک دانش‌آموز خود را در میان حوادث عجیب و غریب می‌بیند. فرار از مدرسه نشان‌دهنده ناتوانی دانش‌آموزان در سازگاری با محیط مدرسه است.

۳- ۱. عوامل موثر بر مدرسه‌گزیزی

۳-۱-۱. وجود تعارض یا کشمکش درون روانی والدین:

یکی از والدین به دلیل وجود رگه های مرضی در شخصیت نشانه های وابستگی کودک را تقویت می کند. طوری که جدایی از والدین برای کودک سخت شده، در نتیجه از مدرسه می گریزد.

۳-۱-۲. کشمکش درون روانی کودک:

مدرسه هراسی و دیگر اختلالاتی که برای اولین بار در طی کودکی بروز می کند، می تواند از عوامل تسریع کننده یا زمینه ساز مدرسه گریزی باشند. مثلاً بیش فعالی می تواند شکست تحصیلی و گریز از مدرسه را به خاطر پاسخ ندادن به توقعات مدرسه، در پی داشته باشد. بنابراین درمان اختلالات زمینه ای بسیار مهم است.

۳-۱-۳. کشمکش درون خانواده:

روشهای فرزند پروری سه گونه اند: سهل انگاری، مستبدانه و دموکراتیک که هم دیکتاتوری والدین و هم سهل انگاری را می توان زمینه ساز دانست. زیرا در هر دو حالت شکلی از فشار روانی روی کودک است. در شکل مستبدانه نهنگی در آکواریومی اسیر و در شکل سهل انگارانه ماهی قرمز کوچکی در دریا با تمام خطرهایش می شود. کودک نیاز به حمایت، امنیت و تأیید از سوی والدین را دارد و آزادی بدون مرز او را مضطرب می کند زیرا او قادر نیست به تنهایی مسیر را طی کند. کما اینکه روش مستبدانه هم خلاقیت و اعتماد به نفس کودک را تخریب می کند. هر دو شکل تربیت مستبدانه و دموکراتیک بیانگر چهل و بی دانشی والدین است و ناتوانی آنها را نشان می دهد.

۳-۱-۴. عادی بودن فشار روانی در مراحل انتقالی:

در زندگی یک سری مراحل انتقالی وجود دارد که می توان هم آن را به شکل وسایل عبور (رشد) دید و هم آنها را منشاء یک آسیب دانست. مرحله ای چون یائسگی، بلوغ، ازدواج و امثال آن.

۳-۱-۵. عدم درک نیازهای اساسی در خانه یا مدرسه:

می توان گفت مهمترین عامل در مدرسه گریزی است. مدرسه ناکام کننده و خانواده سرکوب کننده از آن جمله است. روابط دیکتاتوری - سهل انگاری در مدرسه و خانه منجر به آسیب هایی در سطح جامعه می شود. آسیب هایی چون دختران فراری، پسران بزهکار و.... که نوجوانان آسیب دیدگان این نوع برخوردند. زیربنای این رابطه چه در مدرسه و چه در خانه روابط غیرانسانی است. (پورمرادی، ۱۳۹۱)

۳-۲. مداخلات مقابله ای صحیح با فرار دانش آموزان

یادگیری نحوه ی مداخله ی صحیح در زمانی که دانش آموزان رفتارهای فرار از خود نشان می دهند برای معلمان و مشاوران مدرسه مهم است زیرا تکنیک مداخله ی اشتباه ممکن است منجر به تقویت رفتارهای منفی شود. ممکن است معلمان متوجه شوند که روش‌های معمول برای مقابله با رفتار منفی در مقابل دانش‌آموزانی که رفتارهای فرار دارند کارساز نیست. معلمان بیشتر تمایل دارند در صورت بد رفتاری دانش‌آموزان، سخنرانی کنند یا به صورت شفاهی آنها را توبیخ کنند. اما برای دانش‌آموزان دارای رفتارهای فرار، این نوع مداخله، رفتار فرار منفی را تقویت می کند. به عنوان مثال، اگر دانش آموز کلاس اول بدون اجازه و به خاطر پاسخ ندادن به یک سوال ریاضی، کلاس را ترک کند، ارسال او به دفتر مدیر، روش صحیح مداخله ای نخواهد بود. فرستادن دانش آموز به دفتر مدیر، در واقع او را به خواسته اش می رساند و دانش آموز تصور می کند روش فرار او نتیجه داده است. شاید فرستادن دانش آموز به دفتر مدیر یک تنبیه به نظر برسد، اما در واقع به رفتار دانش آموز پاداش داده شده چرا که او اجازه می یابد از انجام وظیفه خودداری کند.

۳-۲-۱. استراتژی انقراض

استراتژی انقراض یک روش کارآمد در چنین شرایطی است. در این روش تقویت رفتار منفی کاهش می یابد و در نتیجه رفتار با گذشت زمان کم می شود. معلم به جای اینکه دانش آموز را به دفتر بفرستد، ممکن است از او بخواهد برای مدت کوتاهی به یک مشاور مراجعه کند و سپس به سر کار خود بازگردد. هنگامی که دانش آموز متوجه می شود که فرستاده شدنش به دفتر منجر به اجتناب از انجام وظیفه نمی شود، رفتار فرار را کاهش می دهد.

۳-۲-۲. استراتژی های تقویتی

استراتژی های تقویتی شامل پاداش دادن به رفتار مثبت یا پاداش دادن به عدم وجود رفتار منفی است. مثلاً دانش آموزی با خواندن و نوشتن مشکل دارد. وقتی زمان مطالعه ی مستقل فرا می رسد، او سعی می کند به راهرو فرار کند. معلم مطمئن نیست که چه کاری انجام دهد. او نمی تواند مشکل را نادیده بگیرد زیرا فرار کردن این دانش آموز خطرناک است. پس تصمیم می گیرد تا برنامه ای برای تقویت دانش آموز ارائه دهد. دانش آموز به ازای هر پنج دقیقه که بتواند به طور مستقل به خواندن ادامه دهد، یک برچسب کوچک دریافت می کند. این برچسب ها را می توان در پایان روز با یک جایزه بزرگ تر به انتخاب دانش آموز، مانند زمان بازی طولانی تر، یک میان وعده ی مورد علاقه، یا برچسب های بیشتر معامله کرد. برنامه های تقویتی باید متناسب با نیازهای فردی دانش آموزان تنظیم شود. برخی از دانش آموزان ممکن است بیشتر به تقویت نیاز داشته باشند یا پاداش های متفاوتی را ترجیح دهند. (موسوی، ۱۴۰۳)

در این راستا راه های مقابله با مشکل فرار از مدرسه عبارتند از :

در خانه :

خانواده باید فضایی آرام و مملو از عشق و محبت را برای کودکان فراهم کند.

باید از مقایسه کودکان با دیگران دست برداریم تا احساس ناامیدی نکنند.

والدین باید از مدرسه به عنوان وسیله ای برای تهدید فرزندان خود یا وادار کردن آنها به انجام کارهایی که نمی خواهند، استفاده نکنند.

اگر دلیل تنفر از مدرسه، رابطه‌ی بد دانش آموز با معلمانش باشد، والدین باید این دلایل را به دقت مطالعه و سعی کنند با مدرسه و معلمان تماس بگیرند تا مشکلات را برطرف کنند یا دانش آموز را به مدرسه دیگری منتقل کنند.

والدین باید به دانش آموز برای پیدا کردن دوستان جدید، کمک کنند.

در مدرسه :

معلمان باید به خوبی آموزش ببینند تا رفتارهای مهم دانش آموزان را درک کنند، ویژگی‌های رشد آن‌ها را بدانند و از این طریق به آنها کمک کنند تا هم مشکلاتشان برطرف شود و هم مدرسه را دوست داشته باشند. هنگام برخورد با دانش آموزان، معلمان باید قوانین کلی زیر را رعایت کنند:

- معلمان نباید زیاد در کارهای شخصی دانش آموزان دخالت کنند.
- ناتوان نشان دادن بچه‌ها جایز نیست.
- تمسخر دانش آموزان مخصوصاً در حضور دیگران جایز نیست.
- ظاهر ناتوان، ضعیف و نگران معلمان در برابر دانش آموزان جایز نیست.
- عصبانی کردن دانش آموز برای سرگرم کردن خود، امر ناپسندی است.
- بحث در مورد رفتار دانش آموزان با اولیای او یا دیگر مسئولین در برابر خود آنها درست نیست.
- نباید دانش آموز را از طریق مقایسه با دیگران تحریک به فعالیت کرد.
- معلمان و مدرسه باید تا حد امکان پاسخگوی نیازهای دانش آموزان باشند.

۴- نتیجه گیری

فرار از مدرسه در شمار رفتارهای ناپهنجاری است که کمابیش در تمام جوامع بین دانش آموزان مشاهده میشود. سهل انگاشتن این رفتار یا عدم برخورد صحیح با آن عواقب نامطلوب و زیانباری برای دانش آموزان، خانواده‌ها، مدرسه و در نهایت جامعه به بار می‌آورد. مطالعات انجام شده در زمینه مدرسه‌گریزی معطوف به عوامل مختلفی است که میتواند در این نوع رفتار مؤثر باشد. پژوهشگران و نظریه پردازان مسائل تعلیم و تربیت به عوامل بسیاری توجه داشته‌اند که مهمترین آنها اختلالهای ذهنی- جسمی کودکان، کمبودهای عاطفی، فرهنگی، اقتصادی خانواده و مشکلات حاکم بر روابط افراد آن با یکدیگر، نابسامانیهای موجود در مدرسه و ساختار نامناسب محیط اجتماعی است. فرار یکی از واکنش‌هایی است که برخی از کودکان در مواجهه با شرایط خاصی در مدرسه، به کار می‌گیرند. البته باید دانست که همه‌ی رفتارهای مربوط به رویکرد فرار مشکل ساز نیستند. از این رو، هر زمان که رفتارهای فرار، کودک را از یادگیری یک مهارت جدید، تعامل اجتماعی با دوستان یا خانواده باز می‌دارد یا به آسیب رساندن به خود یا دیگران منجر می‌شود، باید با برنامه‌ریزی مداخله کرد. باید توجه داشت که هر یک از این مداخلات مزایا و معایبی دارد. بسته به الگوی رفتاری هر کودک و محرک‌های محیطی، ممکن است ترکیبی از استراتژی‌ها برای رسیدگی به رفتارهای فرار نیاز باشد.

منابع

- اکبرپور، مریم ، صالحی ، مسلم ، قربانی ، نغمه ، حسینی حسام آبادی، سیدمحمد هادی . (۱۴۰۱) . بررسی عوامل مدرسه‌گریزی دانش‌آموزان ، پنجمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در علوم انسانی
- پورمرادی ، حرمت الله . (۱۳۹۱) . علت مدرسه‌گریزی دانش‌آموزان چیست؟ ، <http://navaymoallem.blogfa.com/post/338>
- راستگو، ملیکا؛ شیرخانی، فاطمه . (۱۴۰۲) . گذری بر دلایل مدرسه‌گریزی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی ، پانزدهمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران
- سیف ، سوسن ، شعاع کاظمی ، مهرانگیز . (۱۳۸۲) . بررسی علل و عوامل مدرسه‌گریزی دانش‌آموزان دختر دبیرستان‌های شهر تهران ، فصلنامه مطالعات اجتماعی - روان‌شناختی زنان، پیاپی ۲
- عصاره ، علیرضا ، سلمانی ، علیرضا . (۱۳۹۹) . بررسی علل فرار دانش‌آموزان از مدرسه ، فصلنامه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی ، دوره ۶، شماره ۳
- فتحی ، شهلا . (۱۳۸۸) . بررسی عوامل موثر بر مدرسه‌گریزی در دانش‌آموزان دختر مقطع راهنمایی شهر سقز ، پایان‌نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه علامه طباطبائی - دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی
- ناصری باغجقاز، آرزو ؛ غلام‌پور، خدیجه ؛ جهانگیری، آذر ؛ گودرزی، فاطمه ؛ میرزائی، مرضیه سادات . (۱۴۰۲) . راهکارهای عملی برای پیشگیری از مدرسه‌گریزی دانش‌آموزان ابتدایی ، تحقیقات راهبردی در تعلیم و آموزش و پرورش ، شماره ۴
- ملکی ، صفی‌اله ، انصاری ، حمید ، مهاجری ، اصغر . (۱۳۹۷) . عوامل اجتماعی مؤثر بر مدرسه‌هراسی دانش‌آموزان دوره اول ابتدایی ، فصلنامه خانواده و پژوهش شماره ۴۴
- مور، استفن . (۱۳۶۷) . دیپاچه‌ای بر جامعه‌شناسی ، ترجمه مرتضی ثاقب‌فر. تهران: انتشارات ققنوس، چاپ اول.
- موسوی ، مینا . (۱۴۰۳) . فرار از مدرسه [علت + درک علل و راهکار مقابله] ، <https://blog.taraz.org>
- نظری، پروانه ؛ حیدر دوست فرد، آرزو . (۱۴۰۲) . تحلیل و بررسی راهکارهای عملی برای پیشگیری از مدرسه‌گریزی دانش‌آموزان ، تحقیقات راهبردی در تعلیم و آموزش و پرورش ، شماره ۴